

Biljana Stojković

Plašim se velikih ideja

Moja potreba da se društveno angažujem proizlazi iz činjenice da ne verujem u velike reči i bombastične izjave tako lako. Kada ih čujem znam da je u pitanju demagogija, iza njih najčešće nema ničega. Ali, ako prepoznam ideju sa kojom se načelno slažem, kada proverim koliko oko nje ima praznih reči, uvek pomislim: Hajde da vidimo šta može da se učini! Pri takvoj odluci, uvek vodim računa da se ideja poklapa sa vrednostima koje sama zastupam i da mogu njome da se bavim kroz oblasti u kojima sam stručna.

O društvenoj podeli rada...

Primetila sam nešto veoma važno: osobe koje su glasne u zastupanju određene ideje često je svode na banalnost. To nije loše, jer da bi većina razumela ideju ona mora biti pojednostavljena. Ali, kada se neko nađe na poziciji da ideju direktno zastupa, upada u opasnost da je pojednostavi do besmisla. Sa druge strane, puno ljudi uviđa da stvari nisu tako jednostavne, uključuju se u ostavarenje ciljeva na konkretan način i zato sam čvrsto ubeđena da su oni koji šire ideju jednako važni kao i oni koji je zastupaju. Zapravo, to je piramida na kojoj neko na vrhu zastupa ideju, a ostali rade na njenoj realizaciji.

Moja potreba da se društveno angažujem proizlazi iz ovakvog opažanja, jer ne verujem u velike reči i bombastične izjave tako lako. Kada ih čujem znam da je u pitanju demagogija, iza njih najčešće nema ničega. Ali, ako prepoznam ideju sa kojom se načelno slažem, kada proverim koliko oko nje ima praznih reči, uvek pomislim: *Hajde da vidimo šta može da se učini!* Pri takvoj odluci, uvek vodim računa da se ideja poklapa sa vrednostima koje sama zastupam i da mogu njome da se bavim kroz oblasti u kojima sam stručna.

O devedesetim...

Najviše me boli diskriminacija. *Background* u kome sam rasla doprineo je toj senzibilizaciji, vreme sedamdesetih, osamdesetih, činjenica da nisam imala pojma da li je neko od mojih drugova Hrvat, Musliman ili bilo šta drugo. Devedesetih je odjednom došlo vreme u kome su neke odrednice postale važne. Sve mi je to bilo čudno jer sam odrasla u prilično apolitičnoj porodici. Tih devedesetih prvi put sam se susrela sa promocijom velikih ideja kao što su *srpstvo* i *pravoslavlje*. Primetila sam kako se jedna

homogena sredina raslojava, kako postaje važno šta ko misli, politička pripadnost postaje izuzetno važna. Recimo, bila sam maturant kada se na Terazijama dešavala čuvena *Plišana revolucija* dok je Sloba držao govore na Ušću.

U mojoj gimnaziji đaci su počeli da se dele: oni koji odlaze na mitinge i oni koji ostaju na časovima. Ja sam bila na Terazijama jer sam prema zašto moram da mrzim svog dečka Hrvata a da mi do pre mesec dana tonije bilo važno. Morala sam da učestvujem u svemu što se tome protivi.

Tada sam počela da se pitam šta ljude opredeljuje i shvatila da su na početku u pitanju samo nijanse, fi ni prelazi koji se teško prepoznaju. Recimo, u nekim porodicama su postojali mali nacionalistički putokazi, koji su usmerili na određene putiće koji su se kasnije trasirali u autoputeve. Prepoznavanja ovih nijansi mi je bilo utoliko teže što je moja porodica bila tradicionalna, ali nikada nije bilo širenja mržnje prema drugima. Moj tata je bio izrazito protiv Slobodana Miloševića, nije glasao za njega i neprestano je govorio da je to čovek koji će upropastiti Srbiju.

Danas, kada razmišljam kako sam ja krenula levo, a neki moji prijatelji desno, kada pokušavam da razumem pomenute nijanse u vaspitanju, primećujem da je formalno obrazovanje veoma važno. Na primer, kada sam upisala *Biološki fakultet* počela sam da artikulišem stvari. Pre toga, ja sam po nekom sopstvenom osećaju krenula na jednu stranu, ali nikada nisam razmišljala kako sam i zašto izabrala taj put.

O biologiji...

Fakultet je bio važan jer sam shvatila koliko je biologija kao nauka uticala na društvo. Biologija je bila anatemisana kao podloga za razvoj fašizma jer je bilo ljudi koji su je na takav način prepričavali, koji su tumačili biološke razlike među ljudima i defni nisali da neke ljude treba eliminisati. Sve mi je to pokazalo da postoje dva načina razumevanja i da postoje ljudi koji na drugačije tumače određene stvari. Zato volim ono što je Darwin govorio, da smo svi različiti, da niko nije različitiji od drugih i da niko nije važniji od drugih. Prema tome, u društvenom kontekstu, svako ima jednako pravo kao i neko drugi. Ali, ja sam tek kroz školovanje počela tako da razmišljam. Recimo, kada sam shvatila da je nacija politička konstrukcija, da nije biološka datost, vremenom je počelo da mi biva besmisleno razmišljanje u kontekstu nacije. To nema veze sa ljudskom vrstom. Sledeći stepenik je bio razumevanje za ljude koji drugačije misle.

O kritičkom mišljenju...

Sebe vidim kao osobu koja neprestano ukazuje da je obrazovanje ono što nas opredeljuje. Međutim, današnje obrazovanje ne razvija kritičko mišljenje i otpor prema autoritetima, dok naučno mišljenje predstavlja kao neoborivo. Kada postoji kritičko mišljenje, onda se u pitanje dovodi svaki autoritet, shvata se da autoritet mora da se zasluži, a ne da postoji jer je neko na nekoj poziciji. Svaki naučnik može da lupi glupost, ali zašto bih se

ja složila sa tom glupošću. Autoritet ne doživljam kao nekoga ko je meni nadređen, koga moram bezuslovno da ljubim, volim i cenim. Kao i svaka druga osoba, autoritet je neko ko ima mnogo mana, ali ko pokazuje da je ispravan čovek, pun empatije, spreman da pomogne i da ga kao takvog nazovemo autoritetom u privatnoj, a ne javnoj sferi.

O klerikalizaciji...

Klerikalizacija obrazovanja je bila prva priča sa kojom sam izašla u javnost. Sve je bilo inicirano *Rezolucijom Saveta Evrope o opasnostima kreacionizma u obrazovanju* koju Srbija nije potpisala. Ta *Rezolucija* je ukazala kako religijska ideologija unutar školskog sistema može da ugrozi demokratiju i ljudska prava. Tada sam napisala članak u listu *Danas*, pa još niz tekstova. i reakcije su usledile. Ono što vidim kao opasnost klerikalizacije jeste da se ideologija nametne kao pravac. Kod ideologije, političke ili religijske, ne postoji drugačiji način razmišljanja, nema tolerancije. Takođe, opasno je ako se religija prepliće sa svakim državnim pitanjem, ako je religija jedini ideal na osnovu koga se sve ostalo određuje. Ja poštujem ljude koji su religiozni, ali želim da i mene poštuju jer nisam religiozna. Kada crkva ima previše uticaja, eliminiše se kritičko mišljenje, rešavanje svega se poverava *onom gore*. Ali, svaka država (kao i naša), voli da se udruži sa Crkvom, a svaka vlast teži da bude neupitni autoritet.

...

Ne kažem da su ateisti dobri ljudi, a religiozni loši – svakakvih osoba ima na obe strane. Ali, ako si u religiji (sasvim sam sigurna da se religiozni ljudi neće složiti sa mnom), nameće se jedan sistem vrednosti i misliš da je to jedini pravi model, prava istina. Zapravo, čim upadneš u takvu priču, upadneš u ušančeni vrednosni sistem. Različiti ateistički filozofi govore upravo o tome da religiozan čovek pred sobom opravdava svoje postupke i budući da to radi u ime višeg dobra. Ima puno religioznih ljudi koji stvari sagledavaju jasno, dobronamerno, razumeju da njihova religija nije u suprotnosti sa drugima. Ali, sveukupno, njih je malo jer im je potrebna ogromna snaga uma da budu van zatvorene religijske priče.

O stegama i oslobađanju...

Kad sam bila mala, mama i tata su govorili da treba da budem muško. Rasla sam u tradicionalnoj sredini, u kojoj svako ima svoje određeno mesto. Ali, u nekom trenutku počneš da bežiš iz te sredine, posebno ako postoji ideja šta želiš sa svojim životom. Dalje oslobađanje desilo se sa bekstvom od *mainstreama*, kroz druženje sa ljudima i grupama koje se ne ukapaju. Sa njima sam počela da idem svojim putem i da razumem da mi je neka društvena uloga nemetnuta i da se ne uklapam baš najbolje. Na sve to se nadovezalo ratno ludilo. Mnoge stvari su mi bile nejasne, ali nikako nisam razumela ratište i krv. U tim trenucima bio je važan moj ateizam, jer mi je bilo lako da razumem raznovrsnost, nisam bila opterećena određenim načinom mišljenja.

O vaspitanju...

Od devedesetih naovamo učeni smo da ako se sa nekim ne slažeš, raspališ po njemu, da ako ti se neko ne sviđa – ubij ga, zakolji ga. Nažalost, većina dece koja je rasla tokom devedesetih, društvo razume na taj način. Zato, čvrsto verujem da je vaspitavanje deteta odgovorna stvar koja određuje čoveka, njegove privatne emocije, probleme, načine na koje on shvata svoju odgovornost, koliko će dete biti srećno samo sa sobom.

DNEVNIK 2009-2010.